

Rasius Makselis, LKTI

Kaip skaityti Proklo (412–485) veikalą Teologijos pradmenys?

Vieno iš ryškiausių neoplatonizmo filosofijos atstovo, V a. Atėnų filosofijos akademijos vadovo Proklo traktatas *Teologijos pradmenys* (*Stoicheosis theologike*) yra vienas iš svarbiausių neoplatonizmo filosofijos tradicijos šaltinių. Proklo surašytas 211 dažnai itin lakoniškų, Euklido *Pradmenų* (*Stoicheia*) modelį imituojančių, dedukcijos principu plėtojamų tezių rinkinys apima nuoseklią neoplatoniškosios tikrovės viziją, išreiškiančią metafizinę būties hierarchiją. Šio veikalą skaitytojui kuriamas tikrovės vaizdas jį užklumpa kiek sutrikusį, nes neaišku, su kokia vidine nuostata dera jį suvokti – ar estetiškai grožėtis būties „kaskadų“ ornamentika, ar patirti kone religinę baimę, pagarbą ir nuostabą jame tarsi vienas kitą atspindinčių veidrodžių kambaryje atsiveriant begalybės įspūdžiui, ar tiesiog mokytis dialektinės logikos. Pranešime lyginamos šios ir kitos Proklo galimos teksto suvokėjo nuostatos ir jų pasekmės veikalą filosofinei, estetinei, propedeutinei ir anagoginei reikšmei.